

احکام ازدواج و طلاق در فقه اسلامی

مؤلف: دکتر محمد تقی

بر اساس منابع اهل سنت

تألیف: دکتر مصطفی زلی

ترجمه: دکتر محمود اسلامی

نور

زلمی، مصطفی ابراهیم، ۱۹۲۴ - م.

Zalami, Mustafa Ibrahim

احکام ازدواج و طلاق در فقه اسلامی تطبیقی

محققان: تهران، نشر احسان، ۱۳۹۵.

مؤلف: زلمی، مصطفی؛ ۲۶۶ ص؛

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۹۰۱۴-۳

وضعیت: نویسنده، غیپای مختصر

شناسه افزوده: ۱۳۱۹ -

شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۳۷۰۱۴

www.ketab.ir

احکام ازدواج و طلاق در فقه

ابراهیم تفتیقی

مؤلف: دکتر مصطفی زلفی

مترجم: سید محمود ابراهیمی

ناشر: نشر احسان

چاپخانه: مهارش

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۹-۱۴۰-۳

فهرست

۱۷.....	نامه دکتر زلمی
۲۱.....	مقدمه مترجم ..
۲۳.....	قسم اول: ازدواج پیش از اسلام
۲۳.....	یک بررسی تطبیقی با قانون ..
۲۳.....	مقدمه‌ی مؤلف ..
۲۵.....	یک نگاه گذرای تاریخی بر قضاوت و قانون خانواده ..
۲۵.....	الف - در عهد رسالت نبوی ﷺ ..
۲۶.....	ب - در عصر خلفای راشدین رضی الله عنهم ..
۲۶.....	ج - در عصر امویان ..
۲۶.....	د - در زمان عباسیان ..
۲۷.....	ه - در عصر عثمانی ..
۲۷.....	و - در دوره حکومت میهنی و وطنی ..
۲۹.....	طرح این بررسی ..
۳۱.....	فصل اول: تعریف ازدواج ..
۳۱.....	مبحث اول: تعریف ازدواج ..
۳۲.....	مبحث دوم: حکمت ازدواج ..
۳۳.....	مبحث سوم: چگونگی ازدواج و حکم تکلیفی آن ..
۳۵.....	فصل دوم: مقدمات ازدواج ..
۳۵.....	مبحث اول: حسن اختیار و بهترگزینی شریک زندگی ..
۳۶.....	شرح و خصوصیات انتخاب و گزینش درست ..
۳۶.....	اولاً: باید این نامزد، دارای صلاحیت و شایستگی و متدین باشد ..

۳۸	ثانیاً: این که زن بکر و دوشیزه باشد
۳۹	ثالثاً: این است همسری که انتخاب می کند مهربان و غیر عقیم باشد
۳۹	مبحث دوم: شناخت طرفین ازدواج از همدیگر
۴۱	مشورت درباره خواستگاری
۴۱	امانت کسی که مورد مشورت قرار می گیرد
۴۲	مبحث سوم: خواستگاری کردن و آثار پشیمان شدن و عدول از آن
۴۲	تکلیف خواستگاری (خُطْبَة)
۴۲	اهمیت خواستگاری
۴۳	خواستگاری بر خواستگاری غیر
۴۴	اثر عدول از خواستگاری
۴۷	فصل سوم: محرمانه ازدواج کسانی که ازدواج با آنان حرام است
۴۷	مبحث اول: زنانی که از بواج با آنان حرام ابدی است
۴۷	نوع اول: محرّمات به سبب شیرشادی نسبی
۴۹	نوع دوم: محرّمات به سبب خویشاوندی نسبی
۵۰	صنف سوم: زنان اصول و پدران و آباء سوهر
۵۱	صنف چهارم
۵۱	نوع سوم: تحریم به سبب شیرخوارگی و رضاع
۵۲	حکمت و فلسفه تحریم به سبب انواعی که ذکر شد:
۵۳	مبحث دوم: محرّماتی که موقتاً حرامند
۵۸	مبحث سوم: شرایط و توجیهات چند همسری و تعدد زوجات
۶۱	فصل چهارم: عناصر (ارکان و شرایط) ازدواج
۶۱	مبحث اول: ارکان و شرایط انعقاد
۶۱	اول: ارکان ازدواج
۶۴	دوم: شرایط انعقاد و منعقد بودن ازدواج
۶۴	۱- اهلیت ادای ایجاب کننده و قبول کننده است
۶۵	۳- مطابقه ایجاب و قبول با هم
۶۶	۴- صاحبان ایجاب و قبول باید سخنان همدیگر را بشنوند و بفهمند

۷۹	مبحث دوم: شرط صحت و انجام و اجرای ازدواج.....
۷۹	اولاً: مهم‌ترین شرایط صحت و درست بودن ازدواج.....
۷۹	۵- ثبوت خویشاوندی سببی و آثار آن.....
۷۹	ثانیاً: مهم‌ترین شرایط عملی‌سازی و نفاذ ازدواج.....
۷۹	۲- اهلیت مستقیم مباشرت برای تصرف بدون اجازه خارجی.....
۷۳	مبحث سوم: شرایط لزوم عقد ازدواج و شرایط جعلی و ساختگی.....
۷۳	و از جمله مهم‌ترین شرایط لزوم به شرح زیر است.....
۷۵	ثانیاً: شرایط حلی.....
۷۶	موضع‌گیری قاضی از آن.....
۷۹	فصل پنجم: حقوق زن و سویی.....
۸۰	مبحث اول: حقوق همسر بر شوهر.....
۸۰	اولاً: مهریه و کابین.....
۸۲	مصدر و منبع وجوب مهریه همسر بر شوهر.....
۸۲	الف- قرآن کریم.....
۸۲	ب- از سنت نبوی.....
۸۲	ج- اجماع.....
۸۳	شرایط صحت مهریه.....
۸۳	مقدار و مبلغ مهریه.....
۸۴	مهریه مورد تأکید است.....
۸۴	اول: با همبستری حقیقی و تحقق جماع.....
۸۵	دوم: با وفات یکی از آن دو.....
۸۵	افزایش در مهریه یا کاستن از آن.....
۸۶	نصف شدن مهریه.....
۸۷	چه موقع قهرالمثل واجب می‌شود.....
۸۷	مهم‌ترین حالاتی که در آن‌ها مهرالمثل به بدل مهر نام برده شده واجب می‌گردد.....
۸۸	چیزهایی که مهریه را ساقط می‌کنند.....
۸۹	موضع‌گیری قانون در برابر مهریه.....

- ۹۰..... ثانیاً: متعه، هدیه پرداختی از جانب زوج به زوجه مطلقه
- ۹۰..... مصدر و دلیل شرعی وجوب متعه
- ۹۱..... مقدار متعه‌ای که داده می‌شود
- ۹۲..... حکمت متعه دادن
- ۹۲..... حکم شرعی متعه دادن
- ۹۳..... چیزهایی که متعه را ساقط می‌کنند
- ۹۳..... موضع‌گیری قانون از متعه
- ۹۳..... ثالثاً: نفقه همسر
- ۹۴..... شروط وجوب نفقه همسر بر شوهر
- ۹۵..... مصدر و منبع شرعی نفقه همسر
- ۹۵..... الف: قرآن کریم
- ۹۶..... ب: سنت نبوی
- ۹۶..... ج: اجماع
- ۹۶..... د: حکم عقل و عقلانی بودن آن
- ۹۶..... حکم شرعی نفقه همسر
- ۹۷..... چه موقع نفقه همسر بر شوهرش واجب می‌گردد
- ۹۸..... مقدار و اندازه نفقه
- ۹۸..... مبحث دوم: حقوق شرعی شوهر بر همسر
- ۹۸..... از جمله مهم‌ترین حقوق شوهر بر همسر
- ۱۰۳..... مبحث سوم: حقوق زناشویی مشترک میان زوجین
- ۱۰۳..... حق برخورداری هر یک از زوجین از همدیگر که شامل این حقوق می‌شود
- ۱۰۷..... فصل ششم: نفقه نسبی
- ۱۰۷..... مبحث اول: نسب و راه‌های اثبات آن
- ۱۰۸..... راه‌های اثبات نسب شرعی
- ۱۰۸..... اولاً: بساط زناشویی و برقراری زناشویی
- ۱۰۸..... شرایط ثابت شدن نسب به وسیله بساط زناشویی
- ۱۰۹..... ثبوت نسب با همبستری در یک ازدواج فاسد

ثانیاً: ثبوت نسب به سبب اقرار.....	۱۰۹
شرایط ثبوت نسب با اقرار.....	۱۱۰
اقرار به پدر بودن و مادر بودن.....	۱۱۰
فرق بین اقرار به پسر بودن شخصی برای خود، و اقرار به پسرخواندگی شخصی.....	۱۱۰
ثالثاً: اثبات نسب به سبب بیّنه و گواهان.....	۱۱۲
اثبات نسب از نظر قانون.....	۱۱۲
مبحث دوم: نفقه اصول (پدر و مادر) و فروع (فرزندان) و حواشی.....	۱۱۳
قواعدی که در نامه نسبی مراعات آنها واجب است.....	۱۱۴
شرایط نفقه دادن: بروج بر اصول.....	۱۱۵
برای این که نفقه واندین بر فرزندان واجب باشد شرایطی لازم است.....	۱۱۶
خلاصه نفقه به نسبت اصول و فروع.....	۱۱۶
موضع گیری قانون احوال شخطه راقو روز شماره ۱۸۸ سال ۱۹۵۹ در برابر نفقه نسبی.....	۱۱۷
ماده (۵۹).....	۱۱۷
ماده (۶۰).....	۱۱۷
ماده (۶۱).....	۱۱۷
ماده (۶۲).....	۱۱۸
ماده (۶۳).....	۱۱۸
قسم دوم: احکام طلاق در فقه مقارن اسلامی و تطبیق آن با قانون.....	۱۱۹
مقدمه.....	۱۱۹
نقشه و طرح بحث طلاق.....	۱۲۲
فصل اول: تعریف طلاق.....	۱۲۳
مبحث اول: طلاق و انواع آن.....	۱۲۳
انواع طلاق:.....	۱۲۳
نوع اول: طلاق رجعی و برگشتی.....	۱۲۳
حکم طلاق رجعی و قابل بازگشت.....	۱۲۴
نوع دوم: طلاق بانن و جدایی قطعی.....	۱۲۶
اقسام طلاق بانن.....	۱۲۶

- حکمت این اجراء بعد از طلاق‌های سه‌گانه ۱۲۷
- اولاً: تحکیم ۱۲۸
- ثانیاً: حیل و نیرنگ تحلیل ۱۲۸
- مبحث دوم: حکمت تشریع و شرعی بودن طلاق و حکمت این‌که چه کسی مالک آن است؟ .. ۱۳۲
- اولاً: بیان حکمت طلاق ۱۳۲
- ثانیاً: چه کسی مالک قدرت و سلطه طلاق است؟ ۱۳۴
- اولاً: طلاق تنها در دست زن باشد ۱۳۴
- ثانیاً: طلاق تنها در دست مرد باشد ۱۳۵
- ثالثاً: طلاق در دست هر دو مرد و زن باهم باشد ۱۳۵
- رابعاً: طلاق داد به‌دست دادگاه و محکمه باشد ۱۳۶
- خامساً: طلاق در دست زن باشد و به زن فرصت داده شود برای طلاق، به هنگام نیاز بدان ۱۳۶
- مبحث سوم: چگونگی پایان دادن به پیوند زناشویی در قرآن کریم ۱۳۷
- گام اول: موعظه و پند و اندرز است [وَعِظْهُنَّ] ۱۳۷
- گام دوم: ترک بستر هم‌خوابگی است [وَاهْجُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ] ۱۳۸
- گام سوم: تنبیه بدن و زدن [وَأَضْرِبُوهُنَّ] ۱۳۹
- گام چهارم: صلح و سازش [وَالصَّلَاحَ خَيْرٌ] ۱۴۱
- گام پنجم: تحکیم و داوری کردن ﴿فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا﴾ ۱۴۲
- گام ششم: طلاق دادن برای بار اول ۱۴۳
- التزامات طلاق‌دهنده در هنگام طلاق دادن ۱۴۶
- اولاً: میان طلاق‌های سه‌گانه فاصله باشد و آن‌ها را بر سه بار و سه دفعه تقسیم نماید ۱۴۶
- ثانیاً: باید طلاق در وقت معینی باشد ۱۴۷
- ثالثاً: نباید زنان طلاق داده شده را از خانه زناشویی بیرون کرد ۱۴۷
- رابعاً: طلاق دادن و مراجعت به وی باید در حضور گواهان باشد ۱۴۸
- خامساً: نایبستی همسر مجبور و اکراه گردد ۱۴۸
- گام هفتم: طلاق دادن برای بار دوم ۱۴۹
- گام هشتم: طلاق برای بار سوم ۱۴۹
- فصل دوم: عناصر و اجزاء اصلی طلاق ۱۵۱

مبحث اول: مُطَلِّق یا طلاق دهنده و صاحب طلاق	۱۵۱
شرایط مُطَلِّق	۱۵۱
اولاً: طلاق مُکَرَّه و کسی که مجبور بدان می گردد	۱۵۲
ثانیاً: طلاق مست و سکران	۱۵۳
ثالثاً: طلاق غضبان و خشمگین	۱۵۳
رابعاً: طلاق هازل و کسی که قصدی ندارد	۱۵۴
بررسی این دلایل	۱۵۵
موضع گیری قانون در برابر طلاق اشخاص مذکور در بالا	۱۵۵
بر فقره دوم از این ماده ملاحظات زیر وجود دارد:	۱۵۵
خامساً: این که طلاق از طرف زن یا زن باشد	۱۵۶
سادساً: طلاق دادن از جانب و از کسی که قاصر و ناتوان است	۱۵۷
مبحث دوم: مطلقه و زنی که دلاق داده شده است	۱۵۷
چگونگی و کیفیت تلقی از خلع	۱۶۲
موضع گیری قانون در برابر طلاق خلعی	۱۶۴
زنی که طلاقش به وی سپرده شده است و به وی حوا طلاق خود را داده اند	۱۶۴
موضع گیری قانون احوال شخصیه در تقویض طلاق به زن	۱۶۵
مبحث سوم: صیغه و الفاظ طلاق	۱۶۵
اولاً: نطق و چارچوب صیغه	۱۶۶
ثانیاً: طلاق دادن در ذهن و خیال	۱۶۷
ارزیابی این آراء فقهی	۱۶۷
موضع گیری قانون احوال شخصیه درباره صیغه طلاق	۱۶۷
ثالثاً: صیغه طلاق همراه با عدد	۱۶۸
موضع گیری قانون احوال شخصیه در برابر طلاق همراه با عدد	۱۷۲
رابعاً: طلاق معلق و تعلیقی و سوگند به طلاق	۱۷۲
موضع گیری قانون در برابر تعلیق طلاق و سوگند بدان	۱۷۳
فصل سوم: میزان نیرو سلطه اراده در جدایی به وسیله قضاء و دادگاه	۱۷۵
مبحث اول: جدایی و طلاق به خاطر ضرر غیر ارادی	۱۷۷

۷۷	قول اول: منع طلاق به سبب غیرارادی به طور مطلق
۷۹	نقد و مناقشه این دلایل
۸۰	قول دوم: جواز جدایی به سبب ضرر غیرارادی
۸۰	مالکیه
۸۱	الشافعیة
۸۲	الحنابله
۸۲	الجعفریه
۸۳	الزیدیه
۸۴	اباضیه
۸۵	قول سوم: حق حاکم به سبب علّت‌ها و بیماری‌ها تنها برای همسر ثابت است
۱۸۸	نتیجه‌گیری و ترجیح دادن رأی درست
۱۸۹	مبحث دوم: جدایی به خاطر ضرر ارادی
۱۹۰	اولاً: محروم ساختن و محروم بودن همسر از نفقه زندگی
۱۹۰	آراء فقها در جدایی به خاطر عدم امنیت مزین زندگی
۱۹۰	رأی اول - منع جدایی به سبب عدم اتفاق به سر یا بدون عذر
۱۹۱	مناقشه و نقد این دلایل
۱۹۳	رأی دوم: همسر حق طلب جدایی دارد به عذریابی عذر
۱۹۴	رأی سوم: تفصیل در آن رأی
۱۹۶	طلب نتیجه‌گیری و ترجیح رأی درست در میان آن آراء
۱۹۶	نخست نتیجه‌گیری
۱۹۷	ترجیح دادن یک رأی بر دیگر آراء
۱۹۸	ثانیاً: محروم بودن همسر از معاشرت زناشویی
۱۹۹	حنفیه گفته‌اند
۱۹۹	ظاهریه
۲۰۰	الشافعیه
۲۰۰	الزیدیه
۲۰۰	رأی دوم: تفصیل آراء درباره هر مورد مخصوص

۲۰۰	مالکیه
۲۰۲	جعفریه
۲۰۳	حنابلہ
۲۰۴	بعضی از فقهای زیدیه
۲۰۴	امام شافعی و قول قدیم او
۲۰۵	سعید بن المسیب
۲۰۵	نتیجه گیری از این آراء
۲۰۶	ترجیح رأی برتر میان آنها
۲۰۷	ثالثاً: جدایی به خاطر معصیتی که یکی از زوجین مرتکب آن شده است
۲۰۸	اللّعان
۲۰۹	آثار لعان و ملاعنه
۲۱۰	۱- حدیث
۲۱۱	جهت استدلال
۲۱۱	۲- قیاس
۲۱۱	۳- استصحاب و ادامه حکم قبلی
۲۱۲	حدیث
۲۱۲	قیاس
۲۱۴	مرتد شدن و از دین برگشتن یکی از زوجین
۲۱۹	المالکیه
۲۲۰	زیدیه
۲۲۱	رابعاً: اعتداء و تجاوز یکی از زوجین بر دیگری
۲۲۳	گروه اول
۲۲۳	مالکیه
۲۲۴	زیدیه
۲۲۴	امام شافعی در یکی از دو رأیش
۲۲۴	امام احمد در یکی از دو روایتش
۲۲۵	حنفیه

۲۲۵.....	الجعفریه.....
۲۲۵.....	الظاهریه.....
۲۲۶.....	امام شافعی بنا بر یک قولش.....
۲۲۶.....	امام احمد در یکی از دو روایتش.....
۲۲۷.....	مبحث سؤم: موضع گیری قانون در برابر جدا کردن زوجین از طرف دادگاه.....
۲۲۸.....	اولاً: ضرر غیر ارادی.....
۲۲۸.....	ولیکن در تفصیلات زیر با هم اختلاف دارند.....
۲۳۰.....	ثانیاً: ضرر ارادی.....
۲۳۰.....	الف: محرم کردن همسر از نفقه.....
۲۳۲.....	محرومیت از معاشرت جنسی.....
۲۳۵.....	ج: اعتداء و تجاوز یکی از زوجین بر دیگری با گفتار یا کردار.....
۲۳۶.....	د: ارتکاب معصیت از طرف یکی از زوجین که ضرر دیگری بر آن مترتب گردد.....
۲۳۸.....	فصل چهارم: آثار جدایی های ازدواج.....
۲۳۸.....	مبحث اول: آثار غیر مالی مترتب بر جدایی زوجین از هم.....
۲۳۹.....	عَلَّتْ هایی که موجب وجوب عده اند.....
۲۴۰.....	اسباب وجوب عده.....
۲۴۰.....	شرایط وجوب عده.....
۲۴۰.....	انواع عده.....
۲۴۱.....	اولاً: با گذشتن به «قُرء».....
۲۴۱.....	ثمره و نتیجه این اختلاف.....
۲۴۲.....	ثانیاً: عده گرفتن با گذشتن ماه ها.....
۲۴۳.....	ثالثاً: عده با وضع حمل و زادن.....
۲۴۳.....	رابعاً: عده با گذشتن بلندترین مدت عده.....
۲۴۴.....	تحول و تبدیل نوعی از عده به نوعی دیگری از آن.....
۲۴۴.....	عده همبستری در ازدواج فاسد یا همبستری با شبهه.....
۲۴۵.....	چه موقع عده شروع و چه موقع عده پایان می یابد؟.....
۲۴۵.....	مبحث دوم: آثار مالی مترتب بر جدایی زوجین از هم.....

۲۴۵.....	میراث
۲۴۷.....	استحقاق همسر برای گرفتن میراث از شوهر متوفایش
۲۴۸.....	نفقة زن در عده
۲۵۲.....	متاع الطلاق
۲۵۲.....	حکم شرعی متعه طلاق
۲۵۴.....	عوض دادن برای ضرری که از طریق طلاق بی نقصیر، به زن می رسد: (طلاق تعسفی)
۲۵۵.....	سررسیدن مدت مهریهی مهلت دار
۲۵۵.....	اجرت و مزد شیر دادن
۲۵۶.....	حکمت و فلسفه و رب شیر دادن مادر به کودکش
۲۵۷.....	مبحث سوم: آثار اختلاط بهم استگی
۲۵۷.....	مطلب اول: تعریف حضانت و سرپرستی
۲۵۷.....	چگونگی و کیفیت دادن به حضانت و سرپرستی
۲۵۸.....	اجزای تشکیل دهنده حضانت
۲۵۹.....	چه کسی بیشتر سزاوار حضانت و سرپرستی است
۲۵۹.....	مبحث دوم: احکام حضانت و سرپرستی
۲۵۹.....	محدود کردن و تعیین اندازه و نوعیت اجرت و مزد حضانت
۲۶۰.....	چه کسی مسؤول پرداخت مزد سرپرستی است
۲۶۰.....	حضانت و سرپرستی زنی که بدون اجرت از کودک سرپرستی کند اجرت حضانت و سرپرستی در برابر مزد و اجرت
۲۶۰.....	مکان و جایگاه حضانت
۲۶۱.....	انتقال کودک به جای دیگر برای سرپرستی
۲۶۱.....	مسؤولیت کسی که ملتزم به پرداخت مزد حضانت است، در برابر کودک
۲۶۱.....	مدت حضانت و سرپرستی:
۲۶۲.....	وضع گیری قانون احوال شخصیه در برابر حضانت

مقدمه مترجم

هنگامی که کتاب «احکام الزواج و الطلاق در فقه تطبیقی اسلامی» و مقارنه آن با قانون، اثر دانشمند گرانقدر پُروفیسور دکتر مصطفی ابراهیم زلمی را خواندم، شیفته سبک و اسلوب عرض مطالب مستند آن به قرآن و حدیث گردیدم. زیرا من تاکنون چند کتاب فقهی را به زبان فارسی ترجمه کردم از قبیل «فقه آسان در منہج امام شافعی در یک جلد و فقه آسان در منہج علمای احناف» به صورت پرسش و پاسخ یا استاد به متن منهاج الطالبین نووی. اما این کتاب سبک خاصی دارد و با کتب فقه الذکر متفاوت است. لذا دریغ آمد که برای استفاده برادران و خواهران مسلمانم که به زبان عربی آشنایی ندارند، به زبان فارسی ترجمه نکنم. امیدوارم همان طوری که خداوند توفیق بر همه آن را به من داد توفیق خواندن و بهره مند شدن از آن را به برادران و خواهران مسلمانم نیز ارزانی آید. آن را برای رضای خویش و تقدیم ثواب آن به روح والدین ام از من بپذیرد و برای کارهای خیر و حالصانه دیگر نیز مرا موفق گرداند.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین و الصلاة و السلام علی ما بعد اشرف الانبیاء و المرسلین و علی آله و اصحابه و التابعین لهم باحسان الی یوم الدین

دکتر محمود ابراهیمی